

Elégia

Mint ólmos ég alatt lecsapódva, telten,
füst száll a szomorú táj felett,
úgy leng a lelkem,
alacsonyán.
Leng, nem suhan...

Te kemény lélek! Te lány képzelet!
A valóság nehéz nyomait követve,
önnönmagadra, eredetedre
tekints alá itt!
Itt hol a máskor oly hig ég alatt
szikárló tűzfalak
magányán a nyomor egykedvű csendje
fenyegetően és esengve,
földoldja lassan a tömény
bánatot a tűnődők szívéen
s elkeveri
milliókéval...

Az egész emberi
világ itt készül. Itt minden csupa rom.
Ernyőt nyit a kemény kutyatej
az elhagyott gyárudvaron.
Töredezett apró ablakok
fakó lépcsőin szállnak a napok
alá a nyirkos homályba.
Felelj, —
innen vagy?
Innen-e, hogy el soha nem hagy
a komor vágyakozás,
hogy olyan légy, mint a többi nyomorult,
kikbe e nagy kor beleszorult
s arcukon eltorzul minden vonás?

Itt pihensz: itt, hol e falánk
erkölcsi rendet sánta palánk
rikácsolva
őrzi, óvja!
Magadra ismersz? Itt a lelkek

A fenti szöveg a Korunk c. folyóirat 1933. évf. 7-8. számában közzétett versszövegen alapul.

egy megszerkesztett, szép, szilárd jövőt
oly üresen várnak, mint ahogy a telkek
köröskörül mélán és komorlón
álmodoznak víg zsbongást szövő
magas házakról.

Kinlódó gypüket
sárba száradt üvegcserepek
nézik fénytelen, merev szemmel.
A buckákról néha gyűszűnyi homok
pereg alá; s olykor átcikkan, donog
egy-egy kék, zöld, vagy fekete légy,
melyet az emberi hulladék
meg a rongy
rakottabb tájakról idevont.
A maga módján itt is megterít
a kamatra gyötört
áldott anyaföld.
Egy vaslában sárga fű virít.

Tudod-e,
milyen öntudat kopár öröme
húz-vonz, hogy e táj nem enged és
miféle gazdag szenvedés
taszít ide?
Anyjához tér így az a gyermek,
kit idegenben löknek, vernek, —
igazán
csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz.
magaddal is csak itt bírhatasz.
óh lélek!... Ez a hazám.

Óda

A város peremén, ahol élek,
beomló alkonyokon,
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
s lerakódik mint a guanó,
lassúdan, vastagon.

Lelkünkre így ül ez a kor.
És mint nehéz esők
vastag rongyai mosogatják
a csorba pléhtetőt, —
hiába törli a bú szívünkről
a rákövesedőt.

A **Nagyon fáj** (1934) c. kötetben és a későbbi kiadásokban A város peremén címen jelent meg. A fenti szöveg a Korunk c. folyóirat 1933. évf. 7-8. számában közzétett versszövegen alapul.

Moshatja vér is: Ilyenek vagyunk.
Új nép, másfajta raj.
Másként ejtjük a szót, fejünkön
másként tapad a haj.
Nem isten, nem is az Ész, hanem
a szén, vas és olaj,

a Való Anyag teremtett minket,
e szörnyű társadalom
öntőformáiba lötytyintve
forrón és szilajon,
hogyan helyt álljunk az emberiségért
az örök talajon.

Papok, katonák, polgárok után
így lettünk végre mi hű
meghallói a törvényeknek;
minden emberi mű
értelme ezért bűg mibennünk,
mint a mélyhegedű.

Elpusztíthatatlant annyian,
mióta kialakult
Naprendszerünk, nem pusztítottak
eddig, bár sok a mult, —
szállásainkon éhínség, fegyver,
vakhit és kolera dúlt.

Győzni fogó még annyira
meg nem aláztatott,
amennyire a csillagok alatt
ti megaláztatok.
A földre sütöttük szemünk s kinyílt nekünk
a földre zárt titok.

Csak nézzétek — a drága jószág
hogyan elvadult! — a gép.
Törékeny falvak recsennek össze,
mint tócsán gyöngye jég,
városok vakolata omlik,
ha szökken; s döng az ég.

Ki inti le, talán a földesúr,
a juhász vad ebét?
Gyermekkora gyermekkorunk. Velünk
nevelkedett a gép;
kezes állat. Na, szóljatok rá!
Mi tudjuk a nevét.

Mi tudjuk a törvényt! Nemsoká
mind térdre omlotok
s imádkoztok hozzá, ki pusztán
a tulajdonotok!
De ő csak ahhoz húz, ki néki
enni maga adott...

Im itt vagyunk, gyanakvón s együtt,
az Anyag gyermekei!
Emeljétek föl szívünket — azé,
aki fölemeli!
Ilyen erős csak az lehet,
ki velünk van teli.

Föl a szívvel a gyárak fölé!
Ily kormos, nagy szívet
az látott, hallott, ki napot látott
füstjében fulladni meg,
ki lüktetését hallotta a Föld
sok tárnás mélyeinek!

Föl! Föl! A fölosztott Föld körül
már szédül és dülöng
a léckerítés leheletünktől,
mint ha vihar dühöng.
Fújjunk rá! Föl a szívvel!
Füstöljön odafönt!

Míg megvilágosul gyönyörű
képességünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint s az
öszönöket idebent...

A város peremén sívít e dal.
A költő, a rokon,
nézi, csak nézi: hull, csak hull a
kövér, puha korom
s lerakódik, mint a guanó,
keményen, vastagon.

A költő, — ajkán csörömpöl a szó;
de ő, az adott világ
varázsainak mérnöke
tudatos jövőbe lát
s megszerkeszti magában, mint ti
majd kint, a harmóniát.

Áradat

— Hé, emberek, hova, hova?
— Ahol munkát, dolgot kapnánk,
tág világban ide s tova,
puszta hat hét a tarisznyánk.
Sztrájkoltunk, most kutunk sincsen
Perész legel az álláson,
családjaink csurgós csűrben,
hogyan is volna maradásunk? ...

Az égen ha felhő volna,
égő kendőként lobogna;
a földön ha dinnye volna,
sisteregne és ugorna.
— E pataokban megfürödnénk,
megöblíténők az inget,
azután meg tovább mennénk, —
megcsinálnánk mi már mindent ...

De rivall a csermely csósze,
békák botosa bottal mondja,
vicsorogja víz vitéze,
ordas inas, úr bolondja:
— Eltakarodj, öt tekergő!
Kotródj innen, kujtorogó!
Fattyúnak itt nincsen fürdő,
csavargónak nincs csobogó ...

— Világ valamennyi vizét
hazatereld, víz juhásza!
Csibor húzzon tücsök-zenét
undok urad udvarába!
Holott rakjon tanyát, aklot,
nagyobb uraságra vallót —
feje fölé vízből zsuppot,
talpa alá vízből pallót!

— Habos tengert egyengessen
a vasfogú boronával!
Hosszúszárú esőt vessen,
gyűjtse boglyába fiával!
S ha már van elég halpénze,
kárászoknak nyisson kocsmát!
Orvénysüveg a fejére!
Húzzon vizigödör csizmát!

A Medvetánc c. kötetben és a későbbi kiadásokban *Öt szegény szól* címen jelent meg. Eredetileg a Döntsd a tőkét (1931) c. elkobzott kötetben jelent meg először. A többi kiadásokban csak cenzurázott formában — az első és utolsó versszak kihagyásával látott napvilágot.

— Paplana csendes folyóvíz, —
legyen a bolhája béka!
Azt szedje a szoknyából is
édes lánya-ivadéka!
Álmát kotró katorja fel!
Zöld legyen a virradatja!
Elsodorja — sodorja el! —
a szegények áradatja!...

— Proletárok, hova, hova?
S ni amott is, kettő, három,
s ezer! ezrek millioma!
Habokba kél a világon.
Vérrel habzik, vassal zuhog,
osztott földünket előnti
s az osztatlan pillanatot
dördül ahogy felkőszönti.

Konyovics Milán: Félakt.